Arap Müşriklerinin Allah'a İbadetleri

Ömer Faruk

16 Eki, 2018

https://ilimvecihat.com

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Allah Teâlâ'ya ibadet etmeyen bir kavme gelmemişti. Bilakis Allah'a bir takım ibadetlerde bulunan müşrik bir kavme gönderilmişti:

- Allah Teâlâ Bakara 165. ayetinde bu müşriklerin kendisini sevdiklerini ifade etmiştir ki, Allah'ı sevmek bir ibadettir. Şöyle demiştir:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ

"*İnsanlardan kimileri, Allah'ın dışında (Allah'a) ortaklar edinirler de onları Allah'ı sevdikleri gibi severler..."*

İbn Teymiyye (rahimehullah) bu ayetin açıklamasında şöyle demiştir: *"Bu müşrikler, sevgide Allah ve ilahları arasında ortaklık kurup müminlerin Allah'ı sevmesi gibi (sevgiyi) Allah'a has kılmamaları (sevgide Allah'ı birlememeleri) nedeniyle yerilmişlerdir."*[1]

Yine ayetten anlaşılıyor ki, onlar Allah Teâlâ'yı "çok" seviyorlardı. Çünkü ayette, onların ilahlarına olan sevgilerinin Allah'ı sevdikleri gibi olduğu belirtilmiştir ki, onlar ilahlarını çok seviyorlardı. Dolayısıyla Allah Teâlâ'yı da çok seviyorlardı.

- Onlar itikaf ve adağı bilirlerdi. Ömer *(radiyallahu anh)* şöyle söylemiştir:

قلت يا رسول الله إني كنت نذرت في الجاهلية أن أعتكف ليلة في المسجد الحرام قال فأوف بنذرك

"Dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben cahiliyye'de bir geceliğine (başka bir rivayette: bir günlüğüne) Mescid-i Haram'da itikafa girmeyi adamıştım (ne yapayım?)" Şöyle buyurdu: "Adağını yerine getir." (Buhârî, Muslim)

- Bu müşrikler Kabe'yi tavaf ederler ve tavaf ederlerken de şöyle derlerdi:

لبيك لا شريك لك، إلا شريكا هو لك، تملكه وما ملك

"*Buyur Allah'ım! Senin hiçbir ortağın yoktur. Ancak bir ortağın müstesna ki, o da senindir/sana aittir. Sen o'na ve o'nun sahip olduğu şeylere sahipsin."* (Muslim)

- Oruç da tutarlardı. Nitekim Buhârî ve Muslim'in rivayetlerinde Âişe (radiyallahu anha)'nın şöyle dediği geçmektedir:

كان يوم عاشوراء يوما تصومه قريش في الجاهلية

"*Âşûrâ günü, cahiliyye'de Kureyş'in oruç tuttuğu bir gündü...*"

- Onlardan kimileri, mazlumdan zulmü kaldırmak ve o'na hakkını geri vermek için bir araya gelip anlaşma yaparlardı. Peygamberlikten evvel Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in de iştirak etiği Hilfu'l-Fudûl bunun bir örneğidir.

- Onlar da sadaka, sıla-i rahim ve köle azat etmek de vardı. Hakîm b. Hizâm (radiyallahu anh) şöyle demiştir:

قلت: يا رسول الله أرأيت أمورا كنت أتحنث بها في الجاهلية من صلة وعتاقة وصدقة هل كان لي فيها من أجر؟ قال حكيم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أسلمت على ما سلف من خير

"*Dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Cahiliyye'de yaptığım sıla-i rahim, köle azat etmek ve sadaka ibadetleri hakkında ne dersin? Bunlarda benim için bir ecir var mıdır?" Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Geçmişte yaptığın hayırlar üzere Müslüman oldun*."[2] (Buhârî, Muslim)

Buhârî'nin başka bir rivayetinde ise şöyle geçer:

أنّ حكيم بن حزام رضي الله عنه أعتق في الجاهلية مائة رقبة وحمل على مائة بعير فلما أسلم حمل على مائة بعير وأعتق مائة رقبة

"*Hakîm b. Hizâm cahiliyye'de 100 köle azat etmiş ve 100 deve tasadduk etmişti. Müslüman olduğu zaman da 100 deve tasadduk etmiş ve 100 köle azat etmişti...*" [3]

- Hacc ediyorlardı. Allah Teâlâ Hacc hakkında bahsederken şöyle buyurmuştur:

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ

"*Sonra insanların toplu olarak akın ettiği yerden (Arafat'tan) siz de akın edin...*" *(Bakara 199)*

Ayetin iniş sebebi tefsirlerde şöyle anlatılır: Kureyş haccederlerken Arefe günü Müzdelife'de vakfe yapıyor *(duruyor)*, Arafat'ta durmuyorlardı. Şöyle diyorlardı: *"Bizler Allah'ın evinin sakinleriyiz. Biz harem bölgesini -ki Müzdelife*

harem bölgesinin sonu/sınırıdır- geçmeyiz, burayı ta'zim etmemiz gerekir. Arafat ise harem bölgesinin dışındadır." İnsanların geneli ise Arafat'ta duruyorlardı. İşte Allah Teâlâ bu ayetinde Rasûlüne ve Müslümanlara, Kureyş'in yaptığı gibi Müzdelife'den değil, insanların akın ettiği Arafat'tan akın etmelerini emretmiştir.

- Denizde dalgaların kuşatması gibi sıkıntılı/endişeli durumlarda putlarını unutur ve sadece Allah'a dua ederlerdi. Allah Teâlâ onlardan şöyle söz etmiştir:

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا

"*Denizde size sıkıntı isabet ettiği zaman, O (Allah) hariç diğer dua ettikleriniz kaybolup gider. O sizi kurtarıp karaya çıkardığında (yine eski halinize/şirk koşmaya) dönersiniz. İnsan çok nankördür." (İsrâ 67)*

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

"*Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman, dini (ibadeti) sadece Allah'a has kılarak O'na dua ederler..." (Lukmân 32)* [4]

- Bu müşriklerin içinde namaz kılanlar da vardı. Nitekim Muslim'de geçen bir rivayette Abdullah b. es-Sâmit'in (radiyallahu anh) şunları anlattığı geçmektedir:

قال: وقد صليت يا ابن أخي قبل أن ألقى رسول الله صلى الله عليه وسلم بثلاث سنين، قلت: لمن؟ قال للّه، قلت: فأين تَوَجَّهُ؟ قال: أتوجه حيث يوجهني ربي

"*...(Ebu Zerr -radiyallahu anh-) şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile karşılaşmadan önce üç sene namaz kıldım." Dedim ki: "Kim için (kılıyordun)?" O da: "Allah için" dedi. Ben: "Nereye doğru yöneliyordun?" dedim. Şöyle dedi: "Rabbimin beni yönelttiği yöne doğru yöneliyordum." dedi."*

Büyük mutasavvıflardan Şah Veliyyullah Dihlevî (rahimehullah) şunları kaydetmiştir: *"Onların ibadetleri arasında namaz da vardı. Ebu Zerr (radiyallahu anh), Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile karşılaşmadan önce namaz kılıyordu. Yahudi, Mecusi ve Araplarca kılınan namaz özellikle saygı ifade eden secde, dua ve zikir gibi fiillerden oluşuyordu." (Bkz: Huccetullâhi'l-Bâliğa, 1/217-223)*

Evet, Ebu Zerr *(radiyallahu anh)* namaz kıldığı o zamanlarda hanîf idi, Allah'tan başkasına ibadet etmezdi. Ancak O'nun namaz kılması -Dihlevî'nin de işaret ettiği üzere- namazın o zamandaki müşrikler arasında yapılan bir ibadet olduğunu göstermektedir. Nitekim Enbiyâ 73. ayetten de namazın, bu müşriklerin kendilerini nisbet ettikleri İbrahim *(aleyhisselam)*'ın dininde var olduğu anlaşılmaktadır.

- Onlarda cünüplükten ve hayızdan taharet de vardı. Onlardan biri cünüp olduğu zaman gusledinceye kadar Kabe'den uzak dururdu. Kadınlar da hayızdan temizlenince guslederlerdi. Hatta rivayetlere göre bir kadın kocasıyla beraber bir seferdeyken hayız hali kesilmiş ve gusletmeyi istemişti. Yanlarında da az bir su vardı. Su az olmasına rağmen kadın yine de o suyla gusletti. Ancak az olduğu için su bedeninin tamamına yetmemişti. Böylece su bitmiş ve susuz kalmışlardı. Denildiğine göre susuzluktan ötürü ölmüşlerdir. Şair Ferezdak'ın bu kadından söz ettiği bir şiiri vardır.

- Yine bu müşriklerden kimisi halvete çekilip (insanlardan uzak/yalnız kalıp) Allah Teâlâ'yı düşünür ve zikrederlerdi. Nitekim hiçbir zaman müşriklerden olmayan Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) peygamberliğinden önce Hira mağarasında uzlete çekilirdi. [5]

Bu müşrikler, İbrahim (aleyhisselam)'ın dini üzere olduklarını iddia ediyorlardı. Bunun bir kanıtı, İbrahim (aleyhisselam)'ın dininin gerçek mensubu olan Zeyd b. Amr b. Nufeyl'in onlara yönelik şu sözüdür: *"Ey Kureyş topluluğu! Vallahi benim dışımda sizden hiçbiri İbrahim'in dini üzere değildir!"* (Buhârî, hadis no: 3828) Şayet onlar bunu iddia etmeselerdi Zeyd b. Amr onlara karşı böyle bir söz söylemezdi. Hatta Kureyş: *"Biz İbrahim'in evlatlarıyız, saygın kimseleriz, Kabe'nin bakıcılarıyız, Mekke'nin sakinleriyiz. Bu sebeple Araplardan hiçbir kimsenin bizim hakkımız gibi bir hakkı, bizim konumumuz gibi bir konumu yoktur... "* (Sîratu İbn Hişâm, 1/198) diyerek diğer Araplara karşı övünüyorlardı. Keza şu saydığımız ibadetleri de, onların kendilerini İbrahim (aleyhisselam)'ın dinine nisbet ettiklerinin ayrıca bir delili olup O'nun dininden kalma ibadetlerdi.

Onlar, Amr b. Luhay'ın fitnesinden önce İbrahim ve Mekke'de kalmış olan ataları İsmail (aleyhimesselam)'ın hakiki dini üzere yani tevhid üzere idiler. Daha sonra Amr b. Luhay'ın Mekke'ye put getirmesiyle putlara ibadet zuhur etti. Ancak onlar Allah'a şirk koşmanın İbrahim (aleyhisselam)'ın dinini değiştirmeyeceğini, putlara ibadet etmenin güzel bir iş olduğunu zannetmişler ve böylece tevhid üzere kurulu olan İbrahim (aleyhisselam)'ın dinini temelden tahrif etmişlerdi.

Dinde tahrif ettikleri şeylerden biri de şöyleydi; Onlardan biri haccetmek için Mekke'ye gediği zaman: *"Ben bu elbiselerimle tavaf etmem. Çünkü bu elbiseler pistir, bu elbiselerle Allah'a isyan ettim!"* diyerek Kureyş'e mensup birinden elbise vermesini istiyor, şayet veren birini bulursa onunla tavaf ediyor, bulamazsa da elbisesini çıkartıp çıplak olarak tavaf ediyordu! Bunlar Kureyş'in dışındaki Araplar idi. Kureyş ise elbiseleriyle tavaf ederlerdi. (Bkz: İbn Kesîr, A'râf 28. ayetin tefsiri) Hatta kadınlar da böyleydi. Onlardan biri elbise bulamayınca, altını gösteren bir yelek haricinde elbiselerini çıkartır ve elini fercinin üstüne koyarak tavaf ederdi! Tavaf ederken de şöyle derdi:

اليوم يبدو بعضه أو كله ... وما بدا منه فلا أُحلّه

"*Bugün bazısı veya hepsi görünür. Görünen yeri helal kılmıyorum (kimse bakmasın.)" (Sîratu İbn Hişâm, 1/202)* Ve kadınlar bedenleri gözükmesin diye genelde geceleyin tavaf ediyorlardı! *(Bkz: İbn Kesîr, A'râf 28. ayetin tefsiri)*

Yine İbrahim *(aleyhisselam)*'ın dininde değiştirdikleri şeylerden biri de -az önce de geçtiği gibi- haccederlerken Arafât'ta durmamaları idi.

Binaen aleyh, Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in kendilerini tevhide çağırdığı bu müşrikler, hiçbir dini olmayan dinsiz kimseler değillerdi. Kendilerini İbrahim (aleyhisselam)'ın dinine nisbet ediyorlar ve O'nun dininden miras aldıkları bir takım ibadetlerde bulunuyorlardı. Onlar Allah'tan kopuk, ibadetten ve maneviyattan uzak bir hayat sürmüyorlardı. Bunu gösteren delillerden biri de;

Kureyş'in Kabe'nin yıkılıp yeniden inşa edilmesi için anlaştıklarında Ebu Vehb b. Amr'ın, Kabe'den bir taş alıp elinden fırlaması ve tekrar yerine dönmesi sonrasında söylediği şu sözleridir: *"Ey Kureyş topluluğu! Kabe'nin yapımına ancak temiz kazancınızdan sokun. Zina ücretini, faiz kazancını ve insanlardan birinden haksızlıkla elde ettiğiniz parayı sokmayın." (Sîratu İbn Hişâm, 1/194)*

Aynı şekilde bu olaydan sonra yaşananlar da onların Allah Teâlâ ile bağlarını ortaya koymaktadır. İbn Hişâm (rahimehullah) şöyle anlatır: *"...Sonra insanlar Kabe'yi yıkmaktan ürküp geri durdular. Velîd b. Muğîre şöyle dedi: "Ben Kabe'nin yıkımına başlıyorum." Kazmayı aldı ve şöyle diyerek yıkım işine koyuldu: "Allah'ım! Dinden sapmadık. Allah'ım! Biz bu işle yalnızca hayrı kastediyoruz (kötü bir maksadımız yok.)" Sonra iki rükün tarafından yıktı. İnsanlar da o gece bekleyip şöyle dediler: "Bakalım, eğer ki Velîd'in başına bir musibet gelirse, Kabe'den hiçbir şeyi yıkmaz ve O'nu önceki haline getiririz. Ama O'na bir musibet gelmezse, o halde Allah bizim bu işimizden razı olmuş demektir ve o zaman yıkarız."* (A.g.e, 1/195)

Keza Abdullah b. Ömer'in (radiyallahu anh) Ebu Burde'ye söylediği şu sözleri de, bu müşriklerin Allah ile olan bağlarının ne derece kuvvetli olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir; Abdullah b. Ömer Ebu Burde'ye: *"Kavmin cahiliyye döneminde Kabe'yi tavaf ettikleri zaman ne diyorlardı biliyor musun?"* demiş, O da: *"Ne diyorlardı?"* diye sorunca şunları söylemiştir: *"Şöyle diyorlardı:*

إن تغفر اللهم تغفر جما ... وأي عبد لك لا ألما اللهم هذا واحد إن تما ... أتمه الله وقد أتما.

"*Allah'ım! Bu (sana sunduğum) bir (ibadet)dir. Eğer tamamlanırsa bunu Allah tamamlar ki, tamamlamıştır da. Allah'ım! Eğer affedersen hepimizi affedersin. Hangi kulun günahsız olabilir ki!" (es-Sîratu'n-Nebeviyye, İbn İshâk, sy:27)*

İşte Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in kendilerine gönderilip tevhid'e davet ettiği ve kendileriyle savaştığı bu müşrikler, *"Arap Müşriklerinin Allah İnancı"* başlıklı yazıda açıkladığımız Allah hakkındaki bütün o inançlarına rağmen, bütün bu saydığımız Allah'a ibadetlerine, Allah ile bağlarının bulunmasına rağmen, kendilerini İbrahim *(aleyhisselam)*'ın dinine nisbet etmelerine rağmen yine de müşriklerdi! Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle demiştir:

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

"*Onların çoğu, Allah'a ancak O'na şirk koşarak iman ederler." (Yûsuf 106)*

İbn Abbas'ın *(radiyallahu anhuma)* talebesi Mücahid *(rahimehullah)* bu ayeti şöyle açıklamıştır: *"Onlara, kendilerini, gökleri ve yeri kimin yarattığını sorarsın da onlar: "Allah" derler. İşte bu, onların Allah'a imanıdır. Ama bununla birlikte onlar Allah'tan başkasına ibadet ederler."*

İbn Abbas'ın bir başka talebesi İkrime *(rahimehullah)* şunları söylemiştir: *"Onların imanı: "Allah bizim yaratıcımızdır, O bizi rızıklandırır, O bizi öldürür" diye söylemeleridir. İşte bu, Allah'tan başkasına ibadet etmeleri şirki ile olan imandır."*

Katâde (rahimehullah) da şöyle tefsir etmiştir: *"Sen onlardan herhangi biriyle karşılaşırsan muhakkak ki sana Allah'ın kendisinin rabbi, yaratanı ve kendisine rızık veren olduğunu söyler. Ancak O, Allah'a ibadetinde ortak koşan biridir."*

Tâbiîn alimlerinden Mücahid, İkrime ve Katâde'nin dışında seleften başkaları da ayeti bu anlamda açıklamışlarıdır. Bu açıklamalar için bkz: *(Câmiu'l-Beyân,*

İbn Cerîr et-Taberî, Yûsuf 106. ayetin tefsiri.)

Dolayısıyla onların müşrik olmalarının sebebi, Allah'a ibadet etmelerinin yanı sıra başkalarına da ibadet etmeleri, ibadetin tamamını sadece Allah'a has kılmayıp O'ndan başkalarına da yöneltmeleri idi.

O halde Müslüman olmakta asıl ölçü "tevhid"tir. Herhangi bir ibadeti Allah Teâlâ'dan başkasına yönelttiği halde kişinin namaz kılması, oruç tutması, zekat vermesi, hacc etmesi, umre yapması, iyilikte ve bağışlarda bulunması, Allah'ı zikretmesi, Kur'ân okuması, subhanallah, elhamdu lillah, Allahu ekber, maşaallah, inşaallah demesi, Allah rızası için ve haram para karışmamasına titizlik göstererek mescid/cami yaptırması, Kabe'ye saygı göstermesi, Kabe'yi görünce göz yaşı dökmesi, samimi bir şekilde dua etmesi, günahkar bir kul olduğunu itiraf edip Allah'tan af dilemesi, kendisini İslam'a nisbet etmesi/Müslüman olduğunu söylemesi... bunların hiçbirisi, ibadette Allah'ı birlemeyip şirk koşması nedeniyle fayda vermeyip, Allah katında kabul edilmeyip müşrik olarak isimlendirilmesine engel değildir. Çünkü şirk, yapılan bütün iyi amelleri boşa çıkartır. Allah Teâlâ günahsız ve birçok salih amel sahibi olan peygamberler hakkında şöyle buyurmuştur:

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"*(Rasûlüm!) Şüphesiz sana ve senden önceki (peygamber)lere şöyle vahyolunmuştur: Andolsun ki şayet şirk koşarsan amelin kesinlikle boşa gider ve hüsrana uğrayanlardan olursun!'' (Zümer 65)*

Peki bu müşrikler Allah'tan başkalarına nasıl ve niçin ibadet etmişlerdi? İnşaallah bunun cevabını bir sonraki yazıda vermeye çalışacağız.

Ve'l-hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn.

---

1 - İbn Teymiyye'nin bu sözünü, Şeyh Abdurrahman b. Hasen *(rahimehullah) "Fethu'l-Mecîd"* isimli eserinde aktarmıştır *(sy:333.)*

2 - Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bu sözünden anlaşılıyor ki, kafirin

Allah’a yakınlaşma kastıyla yaptığı iyilikleri, Müslüman olduktan sonra kendisine sevap olarak dönmektedir. Bundan başka yorumlar da yapılmıştır.

3 - Hadisin devamı ilk rivayette geçtiği gibidir.

4 - Ayrıca bkz: En’âm 40-41, 63-65, Yûnus 22-23, Nahl 53-54, Ankebût 65.

5 - Arap müşriklerinin ibadetleri ile ilgili geniş bilgi için örneğin bkz: Bulûğu’l-Ereb; Âlûsî. el-Mufassal fî Târîhi’l-Arabi Kable’l-İslâm; Doktor Cevâd Ali. Edyânu’l-Arab; Ali el-Cârim.